

Livssyklusmodellen for fonologiske mønster i norsk og nordisk

Pavel Iosad

19. møte om norsk språk | UiT Noregs arktiske universitet | 24. november 2022

Livssyklus til fonologiske mønster

Kva skjer i lydendring?

- Dette veit vi jo!
- Urnordisk *-ā > gamalnorsk -a > østnorsk ə i vite
- Urgermansk *-b- > gamalnorsk -v- > vestnordisk -b- i ravn
- Kva ligg i teiknet >?

Kva ligg i fonologien?

- Fonologisk representasjon:
 - Ein streng av *segment*, samansett av *distinktive trekk*
 - Kanskje også *metrisk* eller *prosodisk* struktur (stavingar, føter...), andre hierarkiske representasjonar (trekkgeometri...), suprasegmentale trekk (trykk, tone...)
- Fonologiske reglar (i vid forstand)
 - Kopling mellom underliggjande representasjon og overflatestrukturen
- Fonetiske mønster
 - Allofoni¹
 - Annan subfonemisk variasjon, t.d. sosiofonetiske mønster

¹ Men er det fonologiske reglar som står bak?

Korleis oppstår lydendring?

- Fonetisk variasjon > endring under språkinnlæring > nye grammatiske mønster
- Men kva står dette for i det fonologiske systemet (t.d. bl. mykje anna [King 1973](#), [Kiparsky 1988](#))?
 - Leksikalske einingar endrar form
 - Nye reglar oppstår
 - Gamle reglar kverv bort
- Kva med subfonemisk variasjon?
- Kva med nye morfofonologiske reglar?

Fonetisk-fonologiske representasjonsnivå

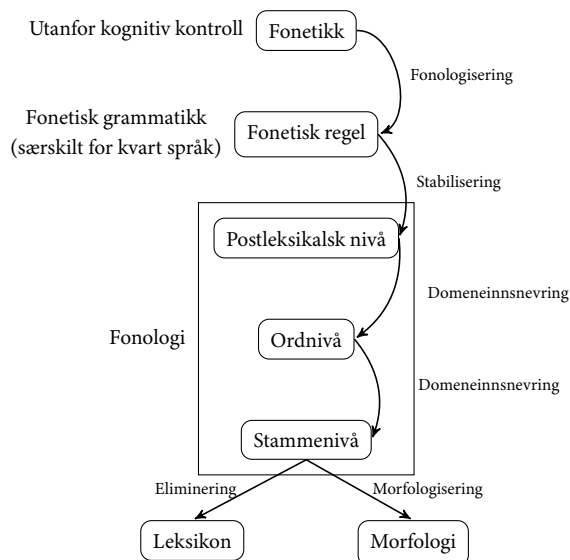
- Inspirert av bl.a. [Purnell & Raimy \(2015\)](#); [Natvig \(2019\)](#) og [Bermúdez-Otero \(2015\)](#)

Tabell 1: Representasjonelle einingar og livssyklusen for fonologiske mønster

Nivå	Representasjonar	Mønstertype	Stadium
	Akustiske hendingar	Utanfor kognitiv kontroll	Før byrjinga
Fonetisk	Gestpartitur		
Fonetisk-fonologisk	Dimensjonar	Fonetisk regel	Fonologisering
Fonologisk	Segment, trekk...	Fonologisk regel	Stabilisering

Livssyklusmodellen

- Modellen tek sikte på å greie ut vekselverknaden mellom fonologien og andre område i grammatikken
 - Morfologi, i konteksten av leksikalsk fonologi (Kiparsky 1995, Bermúdez-Otero 2007)
 - Fonetikk, med tanke på nye funn spesielt i laboratoriefonologien (Pierrehumbert, Beckman & Ladd 2000), jf. Bermúdez-Otero (2015)

Figur 1: Livssyklusmodellen for lydendring

Kva nyttar den?

- I dette føredraget ønskjer eg å vise fleire døme på korleis modellen er nyttig
 - Betre forståing av kva lydendringane faktisk inneber
 - Betre oversikt over stadia i lydendringane, og dimed fleire reiskapar
 - ★ Relativ kronologi
 - ★ Dialektologisk/geografisk tolking av dataa
 - Betre vekselverknad med språksosiologiske tilnærmingar

Kasusstudie 1: Preaspirasjon

Preaspirasjon i norsk og (vest)nordisk

- Stemmelaus friksjon framfor [p t (tʃ) k]
- Vel kjend frå islandsk og færøysk ([Pétur Helgason 2002](#), [Kristján Árnason 2005, 2011](#))
- Også kjend frå delar av Noreg (t.d. [Ross 1907](#), [Iversen 1913](#), [Reitan 1930](#), [Ofteidal 1947](#))
- Eigentleg ganske utbreidd ([Pétur Helgason 2002](#), [Iosad 2019](#))

Kva typar preaspirasjon finn vi?

- Fonetisk regel: [fortis]-klusilane vert regelrett uttala med tidleg glottisopning
⇒ periode med stemmelaus friksjon
 - Preaspirasjonen har ikkje nokon fonologisk verdi
- Fonologisk regel: den fonologiske grammatikken inneheld eit mønster der
/p^h t^h k^h/ → [hp ht hk] i ein viss kontekst
 - Preaspirasjon er eit segment (t.d. [h]) som fonologien kan handsame

Kva er den nordiske preaspirasjonen?

- [Pétur Helgason \(2002\)](#), også [Gunnar Ólafur Hansson \(2001\)](#): «normativ» vs. «ikkje-normativ»
- Eigentleg ein sociolingvistisk definisjon:

If the absence (or presence) of a particular phonetic trait leads to a pronunciation that is considered deviant by the speakers of a given dialect, that trait can be classified as normative (or normatively absent) in that dialect. Conversely, a trait whose absence or presence does not lead to deviant pronunciation can be classified as non-normative in that dialect

Preaspirasjon i islandsk

- Stor semje om at den islandske preaspirasjonen er *eit segment*
- Kvifor?
 - Fonetiske data: lengd som andre konsonantar i stavingskoda
 - Fonologiske mønster: ingen preaspirasjon etter lange vokalar, altså «preaspirert klusil» = konsonantklyngje

- (1) a. ['hat:ɣɹ̥] *haddur* 'hår'
 b. ['hahtɣɹ̥] *hattur* 'hatt'
 c. ['hestɣɹ̥] *hestur* 'hest'
 d. ['ɛhpɭɪ] *epli* 'eple'
 e. *['ɛ:hplɪ]

- f. ['vahtna] *vatna* 'vatne'
 g. *['va:htna]

Preaspirasjon som fonologisk regel

- Vekslingar som i (2) viser at /p^h t^h k^h/ → [hp ht hk] / Ǟ_ bør vere med som regel i grammatikken

- (2) a. ['ɔ:p(h)ɪn] *opinn* 'open-NOM.SG.M'
 b. ['ɔ:hpnɪr] *opnir* 'open-NOM.PL.M'
 c. ['ka:t(h)a] *gata* 'gate-NOM.SG'
 d. ['kahtna] *gatna* 'gate-GEN.PL'

Preaspirasjon og morfologi i islandsk

- Det er godt kjent at preaspirasjon høyrer med på «nivå 1» i morfologien ([Þorsteinn G. Indriðason 1994](#))

- (3) a. ['sju:kʏr] *sjúkur* 'sjuk-NOM.SG.M'
 b. *['sjuhkʏr] (lang vokal, bøyingsuffixs)
 c. ['sjuhklɪŋkʏr] *sjúklingur* 'pasient'
 d. *['sju:klɪŋkʏr] (kort vokal, nivå 1-avleiing)
 e. ['sju:kleʏʏr] *sjúklegur* 'sjukeleg-NOM.SG.M'
 f. *['sjuhkleʏʏr] (lang vokal, nivå 2-avleiing)
 g. ['sju:kraʏhu:s] *sjúkrahús* 'sjukehus'
 h. *['sjuhkraʏhu:s] (lang vokal, samansett ord)

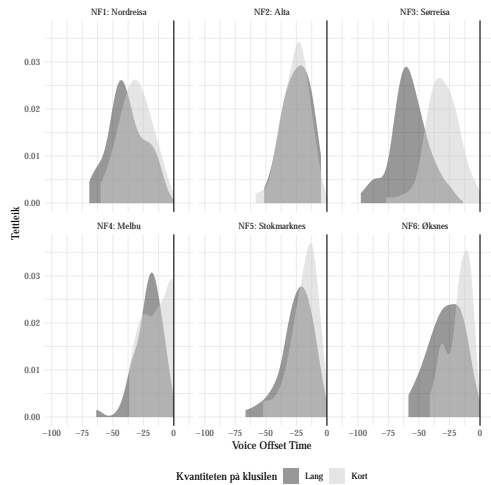
Preaspirasjon i færøysk

- Distribusjonen er lik den islandske, men meir avgrensa
 - Lang vokal (og dimes ingen preaspirasjon) framfor Cl (*epli, jøklar*)
 - Færre vekslingar
- Kortare varetid, meir artikulatørisk variasjon ([Pétur Helgason 2002](#))
- Generell semje om at færøysk preaspirasjon *ikkje* er eit segment

Preaspirasjon i norsk

- Ikkje obligatorisk: «ikkje-normativ»
- Men er den fonetisk eller fonologisk?
- I dei fleste norske varietetar er den nok ein *fonetisk regel*

- Eige mønster i kvar dialekt (altså under kognitiv kontroll)
- Men inkje prov for at det er eit segment

Figur 2: Preaspirasjon i nordnorsk (frå Iosad 2019)

Livssyklusmodellen og preaspirasjon

- Stadium 0: ingen preaspirasjon?
 - Norske dialektar utan preaspirasjon: finst dei?
 - Sterk postaspirasjon skildra for egdemål
 - ★ Bjerkreim (Oftedal 1947), men sjå Tengesdal (2015)
 - ★ Det vestlege Agder generelt (Kyndland 1940, E. G. Larsen 1970)?
- Fonologisering: fonetisk regel
 - Det meste av norsk (og svensk, jf. Schaeffler (2005))
 - Færøysk
- Stabilisering
- Domeneinnsnevring
 - Islandsk: «nivå 1» / stammenivå

Preaspirasjon i herjedalsmål

- Finst det andre døme på stabilisering av preaspirasjon?

Dialekt	rokk	lok	viku
Nord-Gudbrandsdalen	hk	k	k
Vemdalen	hk	k:	k:
Hede	hk	hk	k:
Funäsdalen	hk	hk	hk

Tabell 2: Preaspirasjonsmønster i Härjedalen etter Reitan (1930)

- Utviklingane i Hede/Funäsdalen inneber ein *synkron regel* av typen $/k^h:/ \rightarrow [hk]$ på den tida kvantitetsomlegginga kom inn

- I Vemdalen² må preaspirasjonen ha kvorve som regel då konsonantane vart lengde: leksikalisering

² Og tostavingsord i Hede

Preaspirasjon: nokre slutningar

- Preaspirasjon utvikla seg frå variabel fonetisk regel mot eit kategorisk fonologisk mønster
 - Gunnar Ólafur Hansson (2001); Pétur Helgason (2002) dreg same slutning, men på andre grunnlag
- Islandsk preaspirasjon er historisk *avansert*, ikkje arkaisk
 - Dette vert til noko av eit motiv i dag
- Om all lydendring glider langs livssyklusen, kan dei «same» utviklingane skje uavhengig av kvarandre i ymse mål
 - Dette er *drift* etter Sapir (1921)

Kasusstudie 2: Lenisering og lengd

Tilbake til klusilar etter vokal

- Kva skjer med korte [p^h t^h k^h] etter (lengd?) vokal
- Islandsk *linmæli*: *gata* [ka:ta] ⇒ lenisering
- Islandsk *harðmæli*: *gata* [ka:t^ha] ⇒ ikkje-lenisering
- Færøysk generelt: ingen preaspirasjon etter lang vokal ⇒ lenisering
- Nordleg færøysk: preaspirasjon berre etter ikkje-høge vokalar/sigande diftongar
 - *taka* [t^hk] men *vika* [k]
 - Lenisering etter høge vokalar
- Sørnorsk, sørsvensk, dansk: lenisering
- Lenisering i delar av trøndsk og nordnorsk

Mekanismen for lenisering

- Leniseringa er intervokalisk, og ser ganske vanleg ut
- *Men* [b d g]-rekkja er jo *stemmelaus*
 - Islandsk (*passim*)
 - Færøysk (Höskuldur Thráinsson mfl. 2012)
 - Jæren og omland (Ofteidal 1947, Annear 2012, Tengesdal 2015)
 - Dansk (Hutters 1985, Puggaard-Rode, Horslund & Jørgensen 2022)
- Eg set fram at nordisk lenisering eigentleg er *avkorting av preaspirasjon*

Lenisering og livssyklusen til preaspirasjon

- Viss preaspirasjon er ein fonetisk regel:
 - [p^h t^h k^h] + avkorting av preaspirasjon = [p t k]
 - = stemmelaus [b d g] ⇒ *nøytralisierende* lenisering
 - ≠ (delvis) stemd [b d g] ⇒ *ikkje-nøytralisierende* lenisering

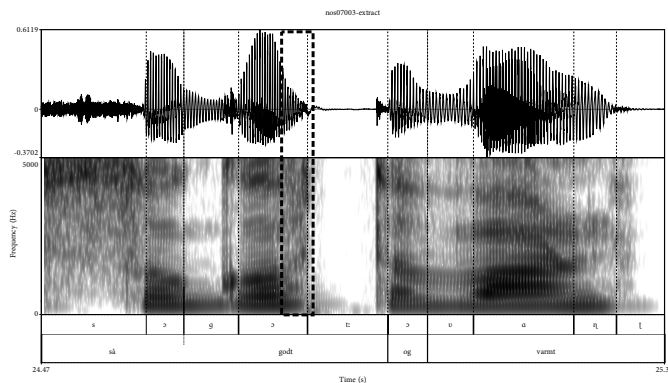
- Viss preaspirasjon er stabilisert
 - Lenisering → preaspirasjon: /p^h t^h k^h/ → /p t k/ (↔ preaspirasjon)
 - Preaspirasjon → lenisering /p^h t^h k^h/ → /hp ht hk/ (↔ lenisering)

Sør-Helgeland: ikkje-nøytraliserande lenisering

- [A. B. Larsen \(1897: s. 98–99\)](#): «en mellemting»
- [Øksendal \(1977: s. 480\)](#): [ta:ǵæ] < taka ≠ [dra:ǵæ] < draga
- $\text{b} \text{ d} \text{ ǵ}$ (< p t k) ≠ d g (< ð y), jf. Målføresynopsisen

Dialekt	Realisering av p t k
Vefsn (Riksheim 1921)	«mellomting» $\text{b} \text{ d} \text{ ǵ}$
Vefsn (Øksendal 1977)	$\text{b} \text{ d} \text{ ǵ}$
Vega (Engen 1977)	«utan stemmeklang... lenes»
Leirfjord (Jenssen 1982)	$\text{b} \text{ d} \text{ ǵ} \sim \text{b d g}$

Tabell 3: Lenisering på Sør-Helgeland

Figur 3: Preaspirasjon i Tjøtta, frå *Nordavinden og sola*-samlinga

- Same (?) utvikling i Støren i Gauldalen ([A. B. Larsen 1897: s. 89](#)): gāb < *gapa*, fōd < *fótr*
- Liknande utvikling i Vemdalen: *vette* < *vita* ≠ *doggo* < *duga*
- Det finst *inga* fonologisk lenisering i desse dialektane
- Det finst ein *fonetisk regel* der preaspirasjonen vert avkorta etter lang vokal

Nøytraliserande lenisering

- Korleis veit vi at leniseringa er nøytraliserande?
- Stoda er klarast når lenisering matar andre reglar
- Konsonantlenging under kvantitetsomlegginga:
 - Selbu ([Endresen 1980: s. 124](#)): *robb* < *ropa*, *lugge* < *luke*
 - Sandøya ([Kristoffersen 2020](#)): *kjōdd*, *sidde* < *kjōt*, *sitja*
 - Iddedalen ([Myhre 1952](#), [Kristoffersen 2020](#)): *stæbbæt* < *stopull*

Lenisering og vokalavkorting

- I både islandsk og færøysk er norrøne *p t k* (pre)aspirerte etter kort vokal
 - Gamle geminatar: *hattur*, *drekka*
 - Konsonantklyngjer: *opnir*, *ketlar*, *epli* (dette siste berre i islandsk)
- Minst tre unnatak der preaspirasjon manglar etter kort vokal
 - Suðuroy (Zachariasen 1968, Höskuldur Thráinsson mfl. 2012): *epli* [ɛbːlɪ] (ikkje [ɛːplɪ] eller [ɛʰplɪ])
 - Skaftafellsýslur (Eiríkur Rögnvaldsson 1984): *nepja* [nep(ː)ja] (ikkje *[nehpjə])
 - Härjedalen (Reitan 1930): *ep̥rə* < *epli* (ikkje *ehprə*)

Kvifor manglar preaspirasjon her?

- Zachariasen (1968): preaspirasjon oppstod aldri på Suðuroy i dei relevante klyngjene
- Men den er til stades i t.d. *vatnið*, *vitni* også i desse dialektane!

Regel	<i>gath̥a</i>	<i>vit^hni</i>	<i>ep^hli</i>
Kvantitetsomlegging	<i>gāth̥a</i>		<i>ēp^hli</i>
Lenisering \bar{V} _	<i>gāta</i>		<i>ēpli</i>
Vokalavkorting			<i>epli</i>
Preaspirasjon		<i>vihtni</i>	

- Denne rekonstruksjonen gir meining all den tid vestnordisk føretrakkjer vokallenging over konsonantlenging i kvantitetsomlegginga

Ikkje berre historie

- I moderne islandsk er denne derivasjonen fortsett synkronisk aktuell (Iosad udatert)
- *f g* > [p k] etter kort vokal, dvs framfor [l n]
 - *efni* [ɛpni]
 - *djöfli* [tjœplɪ], jf. *djöfull*
- Vi skulle då få klusilar i ord som *krefja*, *hegri*, som har obligatorisk kort vokal
 - [kʰrɛvja], *[kʰrɛpja]
- Same effekt i «nivå 2»-avleiingar: *löglegur* ‘lagleg’ med [ɣ], ikkje [k]

Synkronisk opasitet i islandsk

Nivå	Regel	/tjœvɪl/	/tjœvɪl/	/lœɣ/	/lœɣlœɣvɪr/	/hœɣrɪ/
\mathcal{SL}	Vokallengd	tjœ:vɪl		lœ:ɣ	lœ:ɣ	hœ:ɣrɪ

Tabell 5: Klusilar og frikativar i moderne islandsk

Nivå	Regel	/tjœvɪl/	/tjœvɪɪ/	/lœɣ/	/lœɣlœɣɪɪ/	/hœɣɪ/
	Okkludering		tjœplɪ			
WŁ	Vokalkorting			lœɣlœɣɪɪ		hœɣɪ

Tilbake til livssyklusen

- Det spesielle ved Suðuroy og Skaftafellsýslur er ikkje at dei aldri fekk preaspirasjon i *epli*, *nepja*
- Dei fekk korting etter leniseringa (tap av preaspirasjon)
- Denne rekkefølgja er fortsett aktiv i den synkrone grammatikken

Kor er lengdereregelen?

- Alt dette tyder på at vokallenging ligg på *stammenivå*
- Dette gjeld nok også på fastlandet: *malt* (partisipp av *male*) \neq *malt* (substantiv)
- Om regelen no er på stammenivå, *må* den ha vore på ordnivå før
- Akkurat som vi finn i indresogns- og valdresmål (jf. [Papazian 1971](#))
 - *fi:n* men *fint*
 - *rei:sæ* men *reistæ*, *reist*

Lengd og lenisering i vestnordisk: ei amfikronisk tilnærming

- Livssyklusen gir oss eit nyansert bilete av vekselverknaden mellom kvantitetsomlegging(ane) og lenisering
- Fleire relative kronologiar: vestnordisk som laboratorium
- Diakronisk utvikling etter kvantitetsomlegginga
 - Lengdereregelen på ordnivå (Indre Sogn, Valdres)
 - Domeneinnsnevring til stammenivå (det vanlege systemet)
 - Vokalkorting på ordnivå framfor frikativ + [l n] (islandsk)
 - Vokalkorting på ordnivå framfor klusil + [l n] (Skaftafellsýslur, Suðuroy)

Kasusstudie 3: Segmentasjon

Segmentasjon i norsk og (vest)nordisk

- *nn* > *dn*, vanlegst etter norrønt *langvokal* eller *diftong*
 - *steinn* > *steidn*, *húnn* > *hudn* men vanleg ikkje *finna*
- *ll*, *rl* > *dl* (> *dd*) overalt
- Meir avgrensa: *ld* > *dl*, *nn* > *dn* overalt, *mm* > *bm*
- *rn* > *dn* er ikkje det same historisk
 - *rn* > *dn* men ikkje (?) *nn* > *dn* i Valdres, Hallingdal (t.d. [Berg mfl. 2018](#))
 - *nn* > *dn* men ikkje *rn* > *dn* i søraustislandsk ([Björn Guðfinnsson 1964](#): s. 69–80)

- Synkront er segmentasjon og *d*-innskot ganske like
- *nd, mb* ≠ *dn, bm*

Fonetisk eller fonologisk segmentasjon?

- Segmentasjon kan vere stabilisert
 - Sonoranten er stavingsberande i *kodn, fadl, skabm* (Sandøy 1990: s. 77)
 - Vokalen er lang på Bømlo (Hamre 1945)
 - Også i Ryfylke (Thorson 1930), til liks med *ravn, løgn*

Segmentasjon og domenestruktur: islandsk

- Segmentasjon er klart på *stammenivå*
 - Inntreir i «nivå 1»-bøying
 - * *steinn* [steitn], *fjall* [fjatl] i motsetnad til regelrett *gulur* (men jf. Orešnik 1973)
 - Blokkert framfor konsonant på nivå 1...
 - * *steinn*, GEN.SG *steins* [steins]
 - * *hollur* [høtlvr], N.SG *hollt* [hølt]
 - * *spilla* [spitla], PST.3SG [spilt]
 - ...men syklisk overført til ordnivået
 - * *fjalldalur* [tl] ≠ *fjallstindur* [l]
 - Blokkert over «nivå 2»-morfemgrense
 - * *á-nni* 'á-DAT.SG.DEF', *ey-nni* 'øy-DAT.SG.DEF', *brú-nna* 'bru-GEN.SG.DEF' [n]
 - * Jf. *brún-na* 'brun-GEN.PL' [tn]
 - Har unnatak
 - * Lånord: *pilla, bolla*
 - * Kjælenamn: *Tolli* osv.

Segmentasjon og domenestruktur: færøysk

- Mykje færre alternasjonar: *steinur, heilur, seinri* i staden for *steinn, heill, seinni*
- Segmentasjon er for det meste på *ordnivå*
 - *seinni* har fortsett mogleg *dn*
 - * /nr/ → [nn] er stammenivåprosess
 - * /nn/ → [tn] kan vere ordnivå?
 - Ikkje syklisk overført i samansette ord
 - * *fjall* [tl] men *fjallsíða* [l:]
 - Inntreir over «nivå 2»-morfemgrense
 - * Berre etter norrøne diftongar i det meste av færøysk: *oy-nni* 'øy-DAT.SG.DEF' [tn]
 - * Også etter langvokalar på Suðuroy: *á-nni* 'á-DAT.SG.DEF', *kví-nni* 'kve-DAT.SG.DEF' osv. med [tn]

Segmentasjon og domenestruktur: norsk

- Få alternasjonar, men nokre element ser ut til å vere på *ordnivå*
 - Kanskje *nn* på stammenivå: *steidn*
- Elles blokkert (= ikkje syklisk overført) i samansette ord
 - *ffedd* men *felltopp*, *hòdn* men *hònnskjei*
- Inntreier over «nivå 2»-morfemgrense i dialektar med bevart dativ
 - *á-nni* [ɔdne], *øy-nni* [øidne] ([Sandøy 2003](#))

Oversyn

Mål	Ordnivå VX_	Ordnivå V:_	Stammenivå
Færøysk	✓		<i>nn?</i>
Vestnorsk	✓	✓	<i>nn?</i>
Suðuroymål	✓	✓	<i>nn?</i>
Islandsk			✓

Tabell 6: Segmentasjon i grammatikken

Kva skjer?

- Det opphavlege systemet: berre ordnivå etter diftong
- *Regelgeneralisering* ([Vennemann 1972](#), [Bermúdez-Otero 2015](#), [Ramsammy 2015](#)): spreining til langvokal ⇒ suðuroymål, vestnorsk
- *Domeneinnsnevring*
- Regelen kverv på ordnivå ⇒ islandsk
- Islandsk er igjen det mest avanserte språket

Eit sosiolingvistisk perspektiv?

- [Sandøy \(2003\)](#): mønstera på Island og Færøyane spreidde seg frå Noreg via *dialektkontakt* og *imperfect learning* i vaksen alder / *diffusion* (jf. [Labov 2007](#), [Trudgill 2011](#))
- Mitt scenario gir eit språkinternt alternativ
- Mønstera i øymåla er *komplekse* (jf. *krógv* ~ *krónni*, *kvíggj* ~ *kvínni*), medan *diffusion* leier helst til *forenkling*
- Men kanskje finn vi forenkling likevel...

Segmentasjon i Nordhordland

- Det mest avanserte (?) mønsteret ([Rundhovde 1964](#)), jf. også [Chapman \(1962\)](#)
 - Ikkje berre *ll*, *nn*

- Også *mm*, *nn* etter kort vokal, *ld*: *skjebma*, *fidna*, *kvedl*
- På den andre sida
 - Rundhovde (1964) er ganske klar over at ord som *kodn*, *bydn* er *einstava*

Geografisk spreingssentrum?

Figur 4: Segmentasjon i vestnorsk

- Det ser ut som Nordhordland er fokusområdet for segmentasjon, som nok er lite sannsynleg
 - Ikkje Bergen-innverknad, bergensmål manglar jo fenomenet

Kva skjer?

- Det spesielle ved Nordhordland er også at segmentasjon skjer i fleire kontekstar:
 - Artikkelen etter vokal: *bydn*, *snødn*
 - Artikkelen etter nasal: *stein* men *steidn* 'steinen'
- I Nordhordland er segmentasjon
 - Produktiv i ein seinare periode
 - * Etter *ld* > *ll*
 - * Etter kvantitetsomlegginga: *finna* = *húnn*
 - Til stades på ordnivå men *ikkje* på stammenivå

Eit scenario

- Sandøy (1990): desse dialektane følgde opphavleg med Nordvestlandet med (*rn >*) *nn*
- Segmentasjon kom inn seinare (difor *kvedl*, *fidna*) under innverknad austfrå
- Ja! Og i tillegg: domenestrukturen vart missa i overføringa
- Dette *er* forenkling under dialektkontakt
- Opphavleg stammenivå > nytt ordnivå: *domeneutviding*
- Det normale er *domeneinnsnevring*, men hypotesen er at utviding kan hende akkurat som forenkling under vaksennlæring
- Dette verkar sjeldant men mogleg, jf. Bermúdez-Otero (2007) om New Orleans-engelsk
- Dømet frå vestnorsk er av almennteoretisk interesse

Slutningar

- Livssyklusmodellen kan gi nye og verdifulle innsikt i utviklinga av både lydsystem og morfologi på nordisk grunn
- Det er mykje godt å finne i velkjende data om vi ser på det på nytt

Referansar

- Annear, Lucas J. 2012. *Bløde konsonanter: Lenition and laryngeal phonology in southwestern Norway*. Madison, WI: University of Wisconsin-Madison masteroppg.
- Berg, Ivar, Edit Bugge, Unn Røyneland & Helge Sandøy. 2018. Geografisk og sosial variasjon. I Helge Sandøy (red.), *Norsk språkhistorie*. Bd. 2: *Praksis*, 163–256. Oslo: Novus.
- Bermúdez-Otero, Ricardo. 2007. Diachronic phonology. I Paul de Lacy (red.), *The Cambridge Handbook of Phonology*, 497–518. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bermúdez-Otero, Ricardo. 2015. Amphichronic explanation and the life cycle of phonological processes. I Patrick Honeybone & Joseph C. Salmons (red.), *The Oxford handbook of historical phonology*, 374–399. Oxford: Oxford University Press.
- Björn Guðfinnsson. 1964. *Um íslenzkan framburð: Mállyzkur II* (Studia Islandica 23). Reykjavík: Heimskpeidild Háskóla Íslands & Bókaútgáfa Menningarsjóðs.
- Chapman, Kenneth G. 1962. *Icelandic-Norwegian linguistic relationships*. Norsk tidsskrift for sprogvidenskap, suppl. bind 7. Oslo: Universitetsforlaget.

- Eiríkur Rögnvaldsson. 1984. Hvað og hvar er aðblástur? Unpublished MS., University of Iceland. Reykjavík. <https://notendur.hi.is/eirikur/adblast.pdf> (23 mai, 2020).
- Endresen, Øyalf. 1980. *Verbalbøyinga i Selbumålet*. Trondheim: Tapir.
- Engen, Brynhild. 1977. Vegamålet. I Haakon O. Wika (red.), *Vega bygdebok*, bd. 3, 417–464.
- Gunnar Ólafur Hansson. 2001. Remains of a submerged continent: Preaspiration in the languages of Northwest Europe. I Laurel J. Brinton (red.), *Historical Linguistics 1999: Selected papers from the 14th International Conference on Historical Linguistics, Vancouver, 9–13 August 1999* (Current Issues in Linguistic Theory 215), 157–173. Amsterdam: John Benjamins.
- Hamre, Håkon. 1945. *Målet på Bømlo i Sunnhordland: Stutt utsyn over ljodverket* (Bergens Museum Årbok. Historisk-antikvarisk rekke 4). Bergen.
- Hutters, Birgit. 1985. Vocal fold adjustments in aspirated and unaspirated stops in Danish. *Phonetica* 42(1). 1–24.
- Höskuldur Thráinsson, Hjalmar P. Petersen, Jógvan í Lon Jacobsen & Zakaris Svabo Hansen. 2012. *Faroese: An overview and reference grammar*. 2. utg. Tórshavn & Reykjavík: Fróðskapur & Linguistic Institute, University of Iceland.
- Iosad, Pavel. 2019. Preaspirasjon i norsk i gamle og nye kjelder. I Jan Kristian Hognestad, Torodd Kinn & Terje Lohndal (red.), *Fonologi, soslolingvistikk og vitenskapsteori: Festskrift til Gjert Kristoffersen*, 161–180. Oslo: Novus.
- Iosad, Pavel. Udatert. Icelandic preaspiration and lenition: A stratal analysis. MS., University of Edinburgh. Innsendt.
- Iversen, Ragnvald. 1913. *Senjen-maalet: Lydverket i hoveddrag* (Videnskaps-selskabets skrifter. II. Hist.-filos. klasse 1912 4). Kristiania: I kommission hos Jacob Dybwad.
- Jenssen, Øyvind. 1982. *Helgelandsmålet i Leirfjord: Språk og språkkultur der Vefsn og Rana møter Øyan*. Mosjøen: Leirfjord bygdeboknemnd.
- King, Robert D. 1973. *Historical linguistics and generative grammar*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kiparsky, Paul. 1988. Phonological change. I Frederick Newmeyer (red.), *Linguistics: The Cambridge survey*. Bd. 1: *Linguistic theory: Foundations*, 363–415. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kiparsky, Paul. 1995. The phonological basis of sound change. I John Goldsmith (red.), *The handbook of phonological theory*, 640–670. Oxford: Blackwell.
- Kristján Árnason. 2005. *Íslensk tunga*. Bd. 1: *Hljóð: Handbók um hljóðfræði og hljóðkerfisfræði*. Reykjavík: Almenna bókfélagið.
- Kristján Árnason. 2011. *The phonology of Icelandic and Faroese*. Oxford: Oxford University Press.
- Kristoffersen, Gjert. 2020. Lenisering etter kort vokal: Reliktfenomen eller opphav? *Oslo Studies in Language* 11(2). 225–241.

- Kydland, Peder. 1940. *Gylands-målet: Eit yversyn yver ljodverket*. Oslo: I kommisjon hos H. Aschehoug & Co.
- Labov, William. 2007. Transmission and Diffusion. *Language* 83(2). 344–387.
- Larsen, Amund B. 1897. *Oversigt over de norske bygdemål: Med et kart*. Kristiania: H. Aschehoug & Co.'s forlag.
- Larsen, Erling Georg. 1970. *Formverket i Flekkefjord bymål* (Skrifter frå Norsk målførearkiv 24). Oslo: Universitetsforlaget.
- Myhre, Reidar. 1952. *Vokalismen i Iddemålet*. Oslo: I kommisjon hos Jacob Dybwad.
- Natvig, David. 2019. Levels of representation in phonetic and phonological contact. I Jeroen Darquennes, Joseph C. Salmons & Wim Vandenbussche (red.), *Language contact: An international handbook*, 88–100. Berlin: De Gruyter.
- Oftedal, Magne. 1947. Jærskje okklusivar. *Norsk tidsskrift for sprogvidenskap* 14. 229–235. Reprinted in Ernst Håkon Jahr & Ove Lorentz (red.), *Fonologi/Phonology* (Studier i norsk språkvitenskap 1). Oslo: Novus, 1981.
- Orešnik, Janez. 1973. Old Icelandic consonant lengthening rule and Modern Icelandic infixation of /ð/. *Linguistica* 13. 229–261.
- Papazian, Eric. 1971. En fonologisk analyse av Valdresmålet. I Hallvard Magerøy & Kjell Venås (red.), *Mål og namn: Studiar i nordisk mål- og namnegransking*. Heidersskrift til Olav T. Beito, 237–263. Oslo, Bergen & Tromsø: Universitetsforlaget.
- Pétur Helgason. 2002. *Preaspiration in the Nordic languages*. Stockholm: Stockholm University ph.d.-avh.
- Pierrehumbert, Janet, Mary Beckman & D. Robert Ladd. 2000. Conceptual foundations of phonology as a laboratory science. I Noel Burton-Roberts, Philip Carr & Gerard Docherty (red.), *Phonological knowledge: Concepts and empirical issues*, 273–304. Oxford: Oxford University Press.
- Puggaard-Rode, Rasmus, Camilla Søballe Horslund & Henrik Jørgensen. 2022. The rarity of intervocalic voicing of stops in Danish spontaneous speech. *Laboratory Phonology* 13(1).
- Purnell, Thomas C. & Eric Raimy. 2015. Distinctive Features, Levels of Representation, and Historical Phonology. I Patrick Honeybone & Joseph C. Salmons (red.), *The Oxford handbook of historical phonology*, 522–544. Oxford: Oxford University Press.
- Ramsammy, Michael. 2015. The Life Cycle of Phonological Processes: Accounting for Dialectal Microtypologies. *Language and Linguistics Compass* 9(1). 33–54.
- Reitan, Jørg. 1930. *Vemdalsmålet: Med opplysninger om andre herjedalske mål*. Oslo: I kommisjon hos Dybwad.
- Riksheim, Vilhjelm. 1921. *Ljodvokstren i Vefsn-målet (Ner-Vefsn)*. Kristiania: I kommission hos H. Aschehoug & Co.
- Ross, Hans. 1907. *Norske bygdemaal: III: Oust-Telemaal o Numedalsmaal. IV: Hallingamaal o Valdresmaal. V: Gudbrandsdalsmaal. VI: Upplandsmaal*

- (Videnskabs-Selskabets skrifter. II. Hist.-Filos. Klasse 5). Christiania: I kommission hos Jacob Dybwad.
- Rundhovde, Gunnvor. 1964. *Målet i Hamre: Ljodvokster og stutt utsyn over formverk i eit Nordhordlandsmål*. Oslo & Bergen: Universitetsforlaget.
- Sandøy, Helge. 1990. Vestlandet: Der fjordane batt folket saman. I Ernst Håkon Jahr (red.), *Den store dialektboka*, 62–87. Oslo: Novus forlag.
- Sandøy, Helge. 2003. Språkendringar med eller utan kontakt i Vest-Norden? I Kristján Árnason (red.), *Útnorður: West Nordic standardisation and variation*, 81–110. Reykjavík: University of Iceland Press.
- Sapir, Edward. 1921. *Language: An introduction to the study of speech*. New York: Harcourt, Brace.
- Schaeffler, Felix. 2005. *Phonological quantity in Swedish dialects: Typological aspects, phonetic variation, and diachronic change*. Umeå: Umeå University ph.d.-avh.
- Tengesdal, Eirik. 2015. *Plosivane i Bjerkreim: Ein synkron studie av preaspirasjon og klanglause lenes*. Oslo: University of Oslo masteroppg.
- Thorson, Per. 1930. *Ryfylke-målet: Eit umrit av ljod- og formlæra* (Norske målføre 11). Oslo: I kommisjon hjå Olaf Norli.
- Þorsteinn G. Indriðason. 1994. *Regluvirkni í orðasafni og utan þess: Um lexikalska hljóðkerfisfræði íslensku* (Málfræðirannsóknir 9). Reykjavík: Málvísindastofnun Háskóla Íslands.
- Trudgill, Peter. 2011. *Sociolinguistic typology: Social determinants of linguistic complexity*. Oxford: Oxford University Press.
- Vennemann, Theo. 1972. Phonetic analogy and conceptual analogy. I Theo Vennemann & Terence H. Wilbur (red.), *Schuchardt, the Neogrammarians, and the transformational theory of phonological change*, 181–204. Frankfurt: Athenäum Verlag.
- Zachariasen, Ulf. 1968. Munurin millum Suðuroyarmál og føroyskt annars í longdaruppfatanini av *p, t, k, s + j, r* og *p, k + l*. *Fróðskaparrit* 16. 45–51.
- Øksendal, Kjell M. 1977. Målføret i Vefsnbygdene. I Kjell Jacobsen (red.), *Vefsn bygdebok*. Bd. 3: *Fra århundreskiftet til frigjøringsvåren: Vefsnbygdene ca. 1900–1945*, 438–507. Mosjøen: Vefsn kommune.